

Die rol van waardes in klaskamerdisipline – resultate van ‘n empiriese ondersoek

Julialet Rens, Nic Vreken en J L van der Walt

Fakulteit Opvoedingswetenskappe, Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit
julialet.rens@nwu.ac.za, nic.vreken@nwu.ac.za, jlvdwalt@intekom.co.za

Summary

The role of values in classroom discipline – results of an empirical study. The lack of discipline in South African schools and the moral decay of society are stressed in several publications. However, the way in which values may influence discipline in the classroom, is not afforded much attention. An empirical investigation was conducted to determine the extent to which values may be playing a role in learners’ observance or non-observance of class rules. Secondary school learners (n=1357) of the Potchefstroom school district participated in this investigation.

It was found that indicators of self-values such as self-discipline, good manners, self-control, maturity and self-responsibility are the main factors that play a role when learners observe class rules. It is, however, the same value (self-value) that seems to be the main influence when learners do not observe class rules, especially when their urge to be independent and self-responsible is not being met.

Opsomming

Die gebrek aan dissipline in Suid-Afrikaanse skole en die morele verval van die samelewing is reeds in verskeie publikasies beklemtoon. Wat egter nog weinig aandag geniet het, is die mate waartoe waardes ‘n rol speel in klaskamerdisipline. Hierdie artikel poog om verslag te doen van ‘n empiriese ondersoek wat geloods is om vas te stel in watter mate waardes ‘n rol speel wanneer leerders besluit om klasreëls te gehoorsaam of te verontagsaam. Daar het 1357 sekondêre skoolleerders in die Potchefstroomse skooldistrik aan die ondersoek deelgeneem.

Daar is bevind dat die indikatore van die selfwaarde, soos selfdissipline, goeie maniere, selfbeheersing, volwassenheid en selfverantwoordelikheid die vernaamste rol speel in die gehoorsaming van klasreëls, terwyl dieselfde waarde ook die vernaamste rol speel in die verontagsaming van klasreëls, veral as daar nie gehoor gegee word aan die leerder se drang na selfstandigheid en selfverantwoordelikheid nie.

Kernbegrippe:

Waardes, dissipline, klaskamerdisipline

Key concepts:

Values, discipline, classroom discipline

Inleiding en probleemstelling

Daar word deesdae toenemend klem gelê op waardes in die samelewing, maar ook in die onderwys, veral met die gesprek wat gevoer word oor die morele verval van die samelewing (Zuma, 2001: 50). Die gesprek oor die gebrek aan dissipline in Suid-Afrikaanse skole en die morele krisis waarmee die onderwys gekonfronteer word, hou hiermee verband (Rossouw, 2003:416). Uit verskeie ondersoeke blyk dit dat dissiplinêre probleme in skole 'n werklikheid is. Volgens De Wet (2003:91) kom misdaad soos byvoorbeeld diefstal op skoolterreine algemeen voor. Van Wyk (2001:197) het bevind dat leerders, onderwysers en ouers kla oor ernstige dissiplinêre probleme by skole. Die volgende sake het ook in van Wyk se ondersoek na vore gekom: dat onderwysers lyfstraf steeds sien as 'n oplossing vir leerderwangedrag, dat onderwysers beperkte kennis het van dissipline-strategieë, dat eksterne faktore (byvoorbeeld huislike omstandighede) as oorsake van dissiplinêre probleme beskou word en dat onderwysers in baie gevalle swak rolmodelle is vir hulle leerders.

Verskeie navorsers rapporteer oor pogings en/of maatreëls om dissiplinêre probleme in die onderwys te bekamp (Halstead & Taylor, 2000). Die fokus van sodanige projekte was veral op die verbetering van die onderrigvaardighede van die onderwyser, die skep van 'n gunstige klasklimaat en die regsposisie van die onderwyser. Daar kon egter tydens 'n literatuursoektog geen navorsing opgespoor word oor die mate waartoe leerders se waardes hulle klaskamergedrag mag bepaal nie.

'n Empiriese ondersoek met die hulp van finalejaaronderwysstudente van die Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit is gedoen om vas te stel tot watter mate bepaalde waardes 'n rol speel wanneer leerders besluit om klasreëls te gehoorsaam en ook wanneer klasreëls verontagsaam/oortree word.

Konseptuele raamwerk

Enkele kernbegrippe

Die begrippe waaroor dit in hierdie bespreking gaan, is die volgende: waardes, dissipline en meer spesifiek klaskamerdissipline.

Die "New Oxford Thesaurus of English" (Patrick, 2000:1038) gee onder andere die volgende sinonieme vir die begrip 'waarde': "ethics, moral code, moral values, standards, moral standards, code of behaviour, rules of conduct, standards of behaviour". Alhoewel daar baie verskillende betekenis aan die begrip 'waarde' geheg word, is daar vir doeleindes van die onderhawige empiriese ondersoek gewerk met die beskrywing dat 'n waarde die houding, gesindheid of oortuiging is waardeur 'n persoon se gedrag gerig word (Rens, Van der Walt & Vreken, 2005: 194).

Die begrip 'dissipline' word volgens die Oxford Advanced Learner's Dictionary (1995) beskryf as opleiding of beheer, dikwels geassosieer met die gebruik van 'n stelsel van straf of tugtiging. Die doel daarvan is om gehoorsaamheid aan reëls te kweek of fisiese mag en selfbeheer te bevorder. Die Collins Concise Dictionary (1999) gee die volgende verklarings: 'n metode waar opleiding gegee word, stelselmatige opleiding in gehoorsaamheid, 'n stel gedragsreëls.

Klaskamerdissipline is dus 'n stelsel van beheer, reëls en orde in die klaskamersituasie. Van Rensburg en Landman (1992:38) verbind dissipline met opvoeding deur te sê dat dissipline die vrywillige gehoorsaming is van die kind aan die invloed en leiding van die volwaardige volwasse opvoeder en sy/haar (die kind)

persoonlike toe-eiening van die opvoeder se kennis, gesindhede, ideale en dissipline. Klaskamerdissipline dui voorts op die handhawing van orde sodat die aktiwiteite in die klas glad kan verloop. Op 'n dieper semantiese vlak het dit betrekking op innerlike gedragshoudinge en die geestelike ingesteldheid van die leerder.

Vir doeleindes van hierdie artikel word klaskamerdissipline as die mate waartoe leerders klasreëls aanvaar en navolg, beskou. Die reëls is daar om te sorg dat onderrig ordelik verloop en dat effektiewe leer plaasvind. Dissiplinêre probleme ontstaan wanneer 'n leerder hierdie reëls oortree. Voorbeelde van sodanige oortredings kan wees om uit jou beurt te praat, ander leerders se aandag af te trek, versuim om opdragte uit te voer, tyd te verspil en om nie op te let nie. Daar kan ook meer ernstige oortredings wees soos om beledigend te wees, fisiese geweld te gebruik, diefstal te pleeg en vandalisties op te tree.

Waardes wat 'n rol kan speel in klaskamerdissipline

De Klerk en Rens (2003:357) het aangetoon dat waardes en opvoeding onafskeidbaar verbind is aan mekaar. Daar is ook al heelwat geskryf oor die rol wat waardes speel in die klaskamer (Halstead & Taylor, 2000). Aangesien die skool – en dus ook die klaskamer – as 'n plek gesien word waar opvoeding kan en behoort plaas te vind, moet die rol van waardes in die opvoedingsgebeure en ook in die handhawing van dissipline nie onderskat word nie. Hodgins (2001:9) meld dat studies getoon het dat leerders wat aan 'n karakterbou-opvoedingsprogram deelgeneem het waar bepaalde waardes beklemtoon word, na die tyd die volgende eienskappe getoon het: meer positiewe interpersoonlike verhoudings in die klaskamer, beter konflikthanteringsvaardighede, meer omgee vir ander, kleiner betrokkenheid by hoë risiko misdadige gedrag, minder geneigdheid om skoolreëls (klasreëls) te verontagsaam en meer respek vir onderwysers en medeleerders. Dat waarde-opvoeding dus 'n positiewe effek het op leerders se gedrag kan nie betwyfel word nie. 'n Verdere aangeleentheid wat beklemtoon kan word is die feit dat deel van die opvoedingsgebeure die geborgenheid of sekerheid is wat dit aan die leerder sal verskaf, gesien in die lig van die feit dat die kind tog 'n behoefte het aan sodanige geborgenheid (Oosthuizen, 2003:7,8). Waarde-opvoeding kan dus bydra tot 'n groter mate van geborgenheid by die kind veral as dit vir al die rolspelers duidelik is watter waardes nagestreef of beklemtoon word.

Vir doeleindes van die onderhawige ondersoek is die tipologie van waardes van Hattingh (1991:200-210) as basis gebruik vir 'n seleksie van die waardes wat klaskamerdissipline moontlik kan beïnvloed. Die navorsers het intuïtief-analities te werk gegaan en nie vanuit een of ander denkraamwerk besluit watter waardes belangrik is vir klaskamerdissipline nie. Die twintig lewenswaardes is ontleed en daar is op 'n intuïtiewe wyse besluit op moontlike waardes wat klaskamerdissipline sou kon beïnvloed. Om die geldigheid van hierdie werkswyse te verhoog is dit voorgelê aan en gekontroleer deur kundiges wat op die gebied van klaskamerdissipline werk. Uit die twintig lewenswaardes is om praktiese redes daardie waardes weggelaat wat ooglopend nie 'n groot invloed sal hê op die besluit wat die leerder moet neem of hy 'n klasreël gehoorsaam of nie (byvoorbeeld die estetiese of die ekonomiese waarde). Daar is op 'n aantal waardes besluit wat moontlik 'n positiewe rol kan speel in klaskamerdissipline, dit wil sê waardes wat die leerders kan motiveer in hulle besluite om klasreëls te gehoorsaam. Daar is ook op waardes besluit wat vir leerders belangrik kan wees, maar wat moontlik 'n negatiewe invloed kan hê op klaskamerdissipline, dit wil sê waardes wat leerders sal beïnvloed om

te besluit om klasreëls te verontagsaam. Die waardes wat moontlik 'n positiewe invloed kan hê, is (in geen voorkeurvorgorde) die volgende:

- religieuse waarde: dit dui op die mens se godsdienstbeskouing, sy/haar mensbeskouing, lewensvisie. Dit het betrekking op die belangrikheid van gesagsaanvaarding, gehoorsaamheid, respek teenoor die onderwysers en medeleerdes, goeie selfbeheersing en naasteliefde,
- verhoudingswaarde: dit verwys na die belangrikheid van die volgende aangeleenthede in die verhouding met die onderwyser en medeleerders: goeie samewerking, lojaliteit, omgee vir mekaar, vriendelikheid en samehorigheid,
- morele waarde: dit dui op die waardeskatting van die mens ten opsigte van wat reg of verkeerd is; dit dui voorts ook op die belangrikheid daarvan om altyd eerlik en opreg op te tree, die waarheid te praat, goeie gedrag te openbaar, 'n skoon/rein lewe te lei, nie beledigend te wees nie en nie kru taal te gebruik nie,
- regswaarde: dit verwys na die belangrikheid daarvan om reëls te gehoorsaam, dat reg en geregtigheid sal geskied en dat oortreders op 'n gepaste wyse gestraf word,
- intellektuele waarde: dit dui op die belangrikheid daarvan om kennis en insig te verbreed, sowel as die behoefte om te leer,
- selfwaarde: dit is die waarde wat op selfdisipline, goeie maniere, selfbeheersing, volwassenheid en verantwoordelikheid gerig is,
- emosionele waarde (gemoedswaarde): dit dui op die affektiewe en emosionele waarde van die mens wat weer dui op die belangrikheid daarvan om altyd goed te voel oor alles wat gedoen word en dat daar 'n aangename atmosfeer in die klaskamer heers,
- beroepswaarde: dit verwys na die waarde wat werksbevrediging vir die leerders kan hê, om trots te wees op hulle werk en om hulleself voor te berei vir hulle beroepstoekoms,
- tydruimtelike waarde: dui op die betekenis en belangrikheid van tyd en ruimte vir elke leerder en om onderrigtyd goed en effektief te gebruik sonder om tyd te mors.

Die volgende waardes is gekies wat moontlik 'n rol kan speel wanneer leerders besluit om klasreëls nie te gehoorsaam nie. Dit is belangrik om te beklemtoon dat die onderstaande waardes nie altyd as negatief beskou kan word nie en dus ook 'n positiewe waarde kan wees. Daarom is dit met voorbeelde in die vraelys verduidelik:

- sosiale waarde: dit verwys na die leerder as 'n sosiale persoon wat daarvan hou om ander se aandag te trek en wat maklik toegee aan groepsdruk,
- kulturele waarde: die invloed wat verskillende kulture sou kon hê op individue se gedrag in die klaskamer, wat kan beteken dat leerders reëls wat nie hulle kultuur en gewoontes in ag neem nie, maklik oortree,
- ontspanningswaarde: dit dui op die hoë premie wat deur leerders geplaas word op die soeke na avontuur, wat daartoe kan lei dat klasreëls maklik oortree word,
- outoriteits- of gesagswaarde: dit dui daarop dat die leerders hulle nie graag wil laat voorskryf of voorsê nie,
- tydruimtelike waarde: dit dui daarop dat leerders voel dat daar tyd gemors word in die klaskamer en dat hulle verveeld raak,

- liggaamlike of fisiese waarde: dit dui op die belangrikheid van die fisiese voorkoms, maar ook die fisiese ontwikkeling van die leerders wat kan veroorsaak dat klasreëls oortree word; vir seuns is dit byvoorbeeld belangrik om met mekaar kragte te meet deur te stamp en te stoei en vir meisies is dit weer belangrik om goed te lyk, sonder om die geslagte doelbewus te stereotipeer,
- beroepswaarde: dit dui daarop dat die leerders nie werksbevrediging kry nie en dat hulle eerder iets anders sal wil doen,
- selfwaarde: dit dui op die mate waartoe leerders graag selfstandig wil wees en eie besluite wil neem en daarom nie graag deur reëls voorgeskryf wil word nie,
- verhoudingswaarde: dit dui daarop dat leerders verkies om alleen gelaat te wees en nie deel van 'n groep wil wees nie.

Empiriese ondersoek na die waardes wat 'n positiewe of negatiewe rol speel in klaskamerdisipline

Doel van die ondersoek

Die doel van die ondersoek was om vas te stel in watter mate bepaalde waardes 'n rol speel wanneer leerders van sekondêre skole besluit om klasreëls te gehoorsaam of om dit te oortree/verontagsaam. Die doel was verder om te kyk of daar beduidende verskille is tussen die antwoorde van seuns en dogters, die verskillende moedertaalgroepe en tussen die leerders in verskillende grade.

Metode

Vraelys

In die eerste plek is die lys van waardes wat heel waarskynlik 'n invloed op leerders sou kon uitoefen wanneer hulle besluit om klasreëls te gehoorsaam aan die leerders voorgelê. Leerders is versoek om op 'n Likert-tipe vyfpuntskaal (vanaf "glad nie"(1) tot "in 'n groot mate"(5)) aan te dui tot watter mate elkeen van die bepaalde waardes hulle beïnvloed/'n rol speel wanneer hulle besluit om klasreëls te gehoorsaam. Vir elkeen van die waardes wat aan die leerders gestel is, is 'n verduideliking gegee oor wat presies daarmee bedoel word. In die tweede plek is die lys van waardes wat leerders moontlik kan beïnvloed om klasreëls te oortree aan hulle voorgelê met die versoek om aan te dui tot watter mate hierdie waardes hulle beïnvloed in besluite om klasreëls te oortree. Verder is daar ook 'n oop afdeling in die vraelys ingesluit waar leerders enige kommentaar kon skryf. Die biografiese afdeling wat by die vraelys ingesluit is, was daarop gerig om geslag, moedertaal en die graad waarin die leerder is, te bepaal.

Populasie en steekproef

Die empiriese ondersoek was in 'n sekere sin 'n gevallestudie van die Fakulteit Opvoedingswetenskappe van die Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus). Die ondersoekgroep is so gekies dat die resultate van die ondersoek toegepas sou kon word in die opleiding van die finalejaaronderwysstudente.

Die ondersoekpopulasie is soos volg bepaal: studente in die Nagraadse Onderwys-sertifikaatprogram (NGOS) van die Noordwes-Universiteit se Potchefstroomkampus is versoek om tydens Praktiese Onderwys waar hulle by verskillende sekondêre skole in die Potchefstroom Onderwysdistrik uitgeplaas is, op 'n ewekansige wyse twintig leerders uit

die klas by die skool waar hulle geplaas is, te kies en hulle te versoek om die vraelys anoniem in te vul (geskatte grootte van die populasie $N = 2800$). Die sewentig studente het op hierdie wyse 'n ewekansige steekproef van 1400 getrek (50%) van die bereikbare populasie, wat as verteenwoordigend van die bereikbare populasie beskou kan word (De Wet, Monteith, Steyn & Venter, 1988:117). 'n Beskikbaarheidssteekproef is dus geneem, maar die seleksie van die leerders is ewekansig gedoen. Volgens die Statistiese Konsultasiediens van die Noordwes-Universiteit kan inferensiële statistiese verwerkings in so 'n geval gedoen word. Weens die afwesigheid van sommige leerders op die betrokke dag waarop die vraelys ingevul is, is 1 357 ingevulde vraelyste terug ontvang. Dit verteenwoordig 97% van die steekproef.

Die ondersoek was saamgestel uit 49% seuns en 51% dogters. Wat moedertaal betref het 80% Afrikaans, 4,3% Engels en 12,1% een van die Afrikatale as moedertaal aangedui. Wat grade betref was 22,8% leerders in Graad 8, 8,8% leerders in Graad 9, 35,1% leerders in Graad 10 en 33,2% leerders in Graad 11. Geen Graad 12-leerders is in die ondersoekgroep verteenwoordig nie, as gevolg van die feit dat geen NGOS-student by Graad 12-leerders geplaas was nie.

Geldigheid en betroubaarheid

Om die geldigheid en betroubaarheid van die instrument te verhoog, is elke waarde se betekenis in die vraelys kortliks omskryf. Die kommentaar en advies van kundiges op die terrein van klaskamerdisipline asook van die Statistiese Konsultasiediens van die Noordwes-Universiteit is ingewin voordat die vraelys gefinaliseer is. Die vertaling is gekontroleer deur 'n bedrewe vertaalkundige van die Noordwes-Universiteit. Wat die ondersoekgeldigheid betref, kan gestel word dat die resultate slegs veralgemeningsgeldigheid het vir die populasie wat deur die NGOS-onderwysstudente van die Noordwes-Universiteit bedien word tydens Praktiese Onderwys. Die resultate van die ondersoek sou dus toepasbaar wees vir die opleiding van hierdie studente.

Resultate

Die resultate soos bereken vir die hele ondersoekgroep, word saamgevat in tabel 1. Die gemiddelde gewig wat die groep leerders toegeken het aan die mate waartoe elk van die betrokke waardes 'n rol speel in die gehoorsaming en in die oortreding van klasreëls, is bereken. Die rangorde van die waardes is ook bepaal en in die tabel aangedui. Die nege waardes (in elke geval) is gekies omdat hulle volgens die beskikbare literatuur en kundiges algar 'n rol behoort te speel in klaskamerdisipline. Dit was dus te verwagte dat hulle algar van 'n redelike tot 'n groot mate 'n rol sou speel. Dit blyk uit die berekende gewigswaarde dat dit dan ook wel die geval is. Die rangorde van een tot tien (1 – 10) dui aan watter waarde die leerders die grootste gemiddelde gewigswaarde uit 5 (1= glad nie; 5= in 'n groot mate) toegeken het, tot by die waarde waaraan die kleinste gewigswaarde toegeken is.

Tabel 1 Totale groep leerders

a) Mate waartoe bepaalde waardes leerders beïnvloed tot positiewe klaskamerdisipline

Waarde	Gewig uit 5	Rangorde
1. Religieuse waarde	4.39	4
2. Verhoudings/sosiale waardes	4.31	6
3. Morele waardes	4.30	7
4. Regswaardes	4.16	8
5. Intellektuele waardes	4.41	2
6. Selfwaardes	4.53	1
7. Gemoedswaardes/emosie	4.35	5
8. Werksbevredegiging	4.39	3
9. Tydswaardes	3.90	9

b) Mate waartoe bepaalde waardes leerders beïnvloed tot die oortreding van klasreëls

Waarde	Gewig	Rangorde
1. Sosiale waardes	3.03	5
2. Kulturele waardes	3.11	4
3. Ontspanningswaardes	3.18	3
4. Outoritêre waardes	3.30	2
5. Tydswaardes	2.56	8
6. Liggaamlike of fisiese waardes	2.92	6
7. Werksbevredegigings of beroepswaardes	2.65	7
8. Verhoudingswaardes	2.36	9
9. Selfwaardes	3.32	1

In tabel 2 is dieselfde gedoen vir seuns en dogters afsonderlik. Die statistiese sowel as praktiese beduidenheid (d-waarde) (Cohen, 1988; Ellis & Steyn, 2003) van die verskil tussen die seuns en dogters se antwoorde is bepaal en in die tabel aangedui.

Tabel 2 Verskille tussen seuns en meisies

a) Klasreëls gehoorsaam

	Waarde	Seuns	RO	RO	Meisies	Stat. bed*	d**
1.	Religieuse waarde	4.25	4	3	4.52	*	0.3
2.	Verhoudingswaardes	4.18	6	7	4.43	*	0.3
3.	Morele waardes	4.11	7	4	4.49	*	0.4
4.	Regswaardes	4.08	8	8	4.24	*	0.2
5.	Intellektuele waardes	4.35	2	6	4.46	*	0.1
6.	Selfwaardes	4.43	1	1	4.63	*	0.3
7.	Gemoedswaardes	4.21	5	5	4.49	*	0.3
8.	Werksbevreëdiging	4.26	3	2	4.52	*	0.3
9.	Tydswaardes	3.80	9	9	3.99	*	0.2

* p<0,0001

$$**d = \frac{\text{gem1} - \text{gem2}}{\text{gem. standaardafwyking}}$$

b) Klasreëls oortree

	Waarde	Seuns	RO	RO	Meisies	Stat. bed	d
1.	Sosiale waarde	3.08	5	4	2.97		
2.	Kulturele waardes	3.27	4	5	2.96	*	0.2
3.	Ontspanningswaardes	3.34	3	3	3.02	*	0.2
4.	Outoritêre waardes	3.35	1	2	3.26		
5.	Tydswaardes	2.67	7	8	2.46	*	0.2
6.	Fisiese waardes	2.94	6	6	2.91		
7.	Werksbevreëdigingswaardes	2.79	8	7	2.52	*	0.2
8.	Verhoudingswaardes	2.45	9	9	2.27	*	0.1
9.	Selfwaardes	3.34	2	1	3.29		

Aangesien daar vir byna al die waardes 'n statisties beduidende verskil is tussen die gewigswaardes wat die seuns en die dogters aan die onderskeie waardes toegeken het, is die res van die berekeninge (taalgroepe en grade) vir die seuns en die dogters apart gedoen (Statistiese Konsultasiedienste, 2004). In tabel 3 word die resultate vir die taalgroepe by die seuns en in tabel 4 vir die taalgroepe by die meisies weergegee.

Tabel 3 Seuns: verskille tussen taalgroepe

a) Klasreëls gehoorsaam

Waarde		Afrikatale	Engels	Afrikaans
		RO	RO	RO
1.	Religieuse waarde	5	5	3
2.	Verhoudingswaardes	7	3	6
3.	Morele waardes	6	6	8
4.	Regswaardes	9	4	7
5.	Intellektuele waardes	2	2	2
6.	Selfwaardes	1	1	1
7.	Gemoedswaardes	4	8	5
8.	Werksbevreëdiging	3	7	4
9.	Tydswaardes	8	9	9

b) Klasreëls oortree

Waarde		Afrikatale	Engels	Afrikaans
		RO	RO	RO
1.	Sosiale waarde	4	2	5
2.	Kulturele waardes	2	5	4
3.	Ontspanningswaardes	5	3	1
4.	Outoritêre waardes	3	1	2
5.	Tydswaardes	9	9	8
6.	Fisiese waardes	7	6	6
7.	Werksbevreëdigingswaardes	8	7	7
8.	Verhoudingswaardes	6	8	9
9.	Selfwaardes	1	4	3

Tabel 4 Meisies: verskille tussen taalgroepe

a) Klasreëls gehoorsaam

Waarde		Afrikatale	Engels	Afrikaans
		RO	RO	RO
1.	Religieuse waarde	6	6	2
2.	Verhoudingswaardes	7	1	7
3.	Morele waardes	5	5	4
4.	Regswaardes	9	8	8
5.	Intellektuele waardes	3	4	6
6.	Selfwaardes	2	2	1
7.	Gemoedswaardes	4	3	5
8.	Werksbevreëdiging	1	7	3
9.	Tydswaardes	8	9	9

b) Klasreëls oortree

Waarde		Afrikatale	Engels	Afrikaans
		RO	RO	RO
1.	Sosiale waarde	2	1	6
2.	Kulturele waardes	3	6	5
3.	Ontspanningswaardes	5	4	3
4.	Outoritêre waardes	4	3	1
5.	Tydswaardes	9	8	7
6.	Fisiese waardes	8	5	4
7.	Werksbevreëdigingswaardes	6	7	8
8.	Verhoudingswaardes	7	9	9
9.	Selfwaardes	1	2	2

In tabel 5 word die resultate vir die verskillende grade se seuns en in tabel 6 vir die dogters weergegee.

Tabel 5 Seuns: verskille tussen grade

a) Klasreëls gehoorsaam

Waarde		8	9	10	11
		RO	RO	RO	RO
1.	Religieuse waarde	5	6	3	2
2.	Verhoudingswaardes	7	7	6	5

3.	Morele waardes	8	8	7	4
4.	Regswaardes	6	3	8	8
5.	Intellektuele waardes	1	2	2	3
6.	Selfwaardes	2	1	1	1
7.	Gemoedswaardes	4	4	5	7
8.	Werksbevre­diging	3	5	4	6
9.	Tydswaardes	9	9	9	9

b) Klasreëls oortree

Waarde	8	9	10	11
	RO	RO	RO	RO
1. Sosiale waarde	6	5	5	5
2. Kulturele waardes	3	3	3	3
3. Ontspanningswaardes	2	4	2	2
4. Outoritêre waardes	1	1	1	4
5. Tydswaardes	8	8	8	8
6. Fisiese waardes	4	6	6	6
7. Werksbevre­digingswaardes	7	7	7	7
8. Verhoudingswaardes	9	9	9	9
9. Selfwaardes	5	2	4	1

Tabel 6 Meisies: verskille tussen grade

a) Klasreëls gehoorsaam

Waarde	8	9	10	11
	RO	RO	RO	RO
1. Religieuse waarde	6	2	3	2
2. Verhoudingswaardes	7	7	7	5
3. Morele waardes	5	4	2	7
4. Regswaardes	8	8	8	8
5. Intellektuele waardes	4	5	5	6
6. Selfwaardes	1	1	1	1
7. Gemoedswaardes	3	6	6	3
8. Werksbevre­diging	2	3	4	4
9. Tydswaardes	9	9	9	9

b) Klasreëls oortree

Waarde	8	9	10	11
	RO	RO	RO	RO
1. Sosiale waarde	5	2	5	4
2. Kulturele waardes	6	5	3	5
3. Ontspanningswaardes	4	3	6	3
4. Outoritêre waardes	1	1	2	2
5. Tydswaardes	7	7	8	8
6. Fisiese waardes	3	4	4	7
7. Werksbevreëdigingswaardes	8	8	7	6
8. Verhoudingswaardes	9	9	9	9
9. Selfwaardes	2	6	1	1

Bespreking

Uit tabel 1(a) blyk dit dat al die waardes vir die leerders 'n belangrike rol speel, maar dat die "selfwaarde" as die belangrikste waarde aangegee word vir die gehoorsaming van klasreëls. Volgens die betrokke item in die vraelys beteken dit dat selfdissipline, goeie maniere, selfbeheer, selfstandigheid, verantwoordelikheid en volwassenheid 'n belangrike rol speel in die gehoorsaming van klasreëls. Uit tabel 1(b) blyk dit egter dat "selfwaarde" ook die belangrikste waarde is wanneer dit kom by die oortreding van klasreëls. Op die oog af mag dit na 'n teenstelling lyk, maar as daar na die betrokke item in die vraelys gekyk word, handel dit in laasgenoemde geval oor die leerder se behoefte om selfstandig te wees. Dit blyk dus dat die leerders nie daarvan hou om deur allerhande reëls en regulasies voorgeskryf te word en, soos blyk uit die ope afdeling, veral nie wanneer die reëls en regulasies vir hulle onbillik of sinloos skyn te wees nie. Hierdie bevinding sluit aan by dit wat in die literatuur gerapporteer is oor die belangrikheid van die erkenning van die selfwaarde vir leerders. Kohn (1993) beweer dat leerders se gedragsoortredings 'n gevolg is van die feit dat hulle min of geen seggenskap het oor wat die hele dag met hulle gebeur in die klaskamer nie. Hulle word verplig om 'n kurrikulum te volg waarin hulle geen seggenskap gehad het met die opstel daarvan nie. Hulle word ook verplig om reëls te volg waarin hulle geen rol gespeel het met die opstel daarvan nie. Kohn sê tereg dat leerders minder geneig is om reëls te aanvaar as hulle geen rol gehad het in die ontwikkeling of bespreking van sodanige reëls nie (Kohn, 1993). Die onderliggende waarde is in die twee gevalle dieselfde. Indien integriteit van die self en outonomie 'n waarde in die klas is, word dissipline bevorder. Indien nie, word dissipline in die klaskamer ondermyn.

Bogenoemde uitsprake klop met die bevinding dat die outoriteits-/gesagswaarde ("hou nie daarvan om deur iemand anders voorgeskryf te word nie") die tweede belangrikste rede is waarom klasreëls oortree word. Hierdie rede figureer veral sterk by die seuns (kyk tabel 3(b) en 5(b)). Die rede is waarskynlik omdat dieselfde onderliggende waarde ter sprake is, naamlik die selfwaarde.

Die tweede belangrikste waarde by die gehoorsaming van klasreëls is die intellektuele waarde. Dit beteken (volgens die item in die vraelys) dat dit vir die respondente belangrik is om hulle kennis en insig te verbreed en om nuwe dinge te leer. Uit tabel 2(a) blyk dit egter dat hierdie waarde vir die meisies heelwat laer lê op die rangordelys as vir die seuns. Dieselfde tendens kom voor wanneer die seuns en dogters in die verskillende taalgroepe en die verskillende grade vergelyk word (tabel 3(a), 4(a) en 5(a)).

Uit tabel 2 blyk dit dat daar 'n beduidende verskil is tussen die gewigswaarde wat die meisies en die seuns respektiewelik toeken aan die verskillende waardes. Wat die rangorde van die waardes betref is daar oor die algemeen min verskil tussen die seuns en die dogters (behalwe vir die intellektuele waarde waarna reeds verwys is). Alhoewel daar statisties beduidende verskille is, is dit nie prakties beduidend nie, want al die d-waardes is $<0,8$ (Ellis & Steyn, 2003). Wat die verskillende taalgroepe betref, stem die seuns (al drie taalgroepe) saam dat selfwaardes en intellektuele waardes die belangrikste rol speel by die gehoorsaming van klasreëls (tabel 3(a)). Wat die ander waardes betref, is daar egter aansienlike verskille tussen die taalgroepe. Ook by die dogters is daar groot verskille tussen die drie taalgroepe (tabel 4). Dit is opvallend dat die intellektuele waarde vir Afrikaanssprekende dogters sesde op die ranglyst lê. Die religieuse waarde speel by hulle 'n belangrike rol.

Die verskille tussen die verskillende grade is oor die algemeen nie groot nie (kyk tabel 5 en 6). Wat egter wel opmerklik is by die seuns (tabel 5), is dat by die gehoorsaming van klasreëls, die rangorde van religieuse waardes toegeneem het en dat morele waardes van die agtste plek na die vierde plek opgeskuif het. By die oortreding van klasreëls is dit by die seuns opmerklik dat gesagswaardes (om nie graag voorgeskryf of voorgesê te wil word nie) van 'n eerste plek in Graad 8, 9,10 gedaal het na die vierde plek in Graad 11 en dat, aan die ander kant, selfwaardes (wil selfstandig wees) opgeskuif het na die eerste plek.

Wat die dogters betref, is daar ook 'n paar opvallende tendense. Wat die gehoorsaming van klasreëls betref, val dit op dat die Graad 11-dogters morele waardes nie meer so belangrik ag soos die ander grade se dogters nie. Wat die oortreding van klasreëls betref, val dit op dat liggaamlike/fisiese voorkoms waardes in die laer grade nog belangrik is (derde of vierde plek), maar dat dit in Graad 11 gedaal het na die sewende plek op die rangordelys. Selfwaardes (selfstandigheid) speel in al die grade 'n belangrike rol behalwe in Graad 9 waar dit slegs 'n sesde plek inneem. Vir die Graad 9-dogters speel sosiale waardes (tweede plek) 'n heelwat belangriker rol as vir die ander grade se dogters (vierde of vyfde plek).

Gevolgtrekkings en aanbevelings

Alhoewel dit blyk dat al die waardes wat aan die leerders voorgehou is 'n belangrike rol speel in klaskamerdisipline blyk dit dat hulle drang na selfstandigheid die belangrikste rol speel. Die indikatore van selfwaarde wat in die vraelys voorgehou is, soos selfdisipline, goeie maniere, selfbeheersing, volwassenheid en selfverantwoordelikheid speel by leerders 'n baie belangrike rol in die gehoorsaming sowel as in die oortreding van klasreëls. In 'n klaskamer waar daar gehoor gegee word aan hierdie drang na selfstandigheid en selfverantwoordelikheid en dit aangemoedig word, behoort daar baie minder dissiplinêre probleme te wees. Word hierdie drang nie geakkommodeer nie, sal

die onderwyser deurentyd te kampe hê met dissiplinêre probleme. Dit blyk dus dat die leerders, alhoewel hulle geborge wil voel in die opvoedings- en onderwysgebeure, dit nie beteken dat hulle nie deel van daardie gebeure wil wees nie. Hulle het net soveel behoefte aan die geborgenheid van die ordelike ontplooiing van opvoedende onderwys as ander belanghebbendes soos, byvoorbeeld, die onderwyser, die ouer en die gemeenskap. Dit is egter baie belangrik vir geslaagde skepping van geborgenheid binne die onderwysgebeure dat daar genoegsame erkenning aan die selfwaarde van die leerder gegee word.

Dit word dus sterk aanbeveel dat onderwysers 'n klasklimaat behoort te skep waar leerders se selfwaardes, selfstandigheid en selfverantwoordelikheid tot volle ontplooiing kan kom. 'n Klasklimaat waar aan bovermelde aangeleenthede aandag geskenk word, sou ook een wees waar daar 'n atmosfeer van openheid heers, sodat leerders die vrymoedigheid sal hê om oor sake van belang met die onderwyser te kan praat en selfs te kan verskil. Alhoewel hierdie waarde as die belangrikste geïdentifiseer word, kan dit nie los gesien word van die ander waardes nie

Die populasie waarop hierdie ondersoek gedoen is, was daardie leerders wat bereikbaar was vir die NGOS-studente van die Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus). Om hierdie rede kan die navorsingsresultate dus nie sonder meer veralgemeen word vir alle leerders nie. Dit word aanbeveel dat 'n soortgelyke ondersoek gedoen word met 'n ewekansige steekproef van alle leerders in Suid-Afrikaanse skole.

Verwysings

- COLLINS CONCISE DICTIONARY 1999. Glasgow: Harper-Collins.
- COHEN J 1988. Statistical power analysis for the behavioral sciences. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
- DE WET C 2003. Skoolveiligheid en misdaadbekamping: die siening van 'n groep Vrystaatse leerders en opvoeders. *South African Journal of Education*, 23(2):85-93.
- DE WET J, J L de K MONTEITH, H S STEYN & P A VENTER 1988. Navorsingsmetodes in die Opvoedkunde. Durban: Butterworths.
- DE KLERK J & J A RENS 2003. The role of values in school discipline. *Koers*, 68(4):353-371.
- DEPARTMENT OF EDUCATION (DoE) 2002. Values, Education and Democracy – School-based Research Report. Department of Education.
- ELLIS S M & H S STEYN 2003. Practical significance (effect sizes) versus or in combination with statistical significance (p-values). *Management Dynamics*, 12(4): 52-53.
- HALSTEAD J M & M J TAYLOR 2000. Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2): 169-203. Jun. [In EBSCOHost: Academic Search Elite, Full display : <http://www-sa.ebsco.com>] [Datum van gebruik: 06-09-2000].
- HATTINGH L 1991. Die teorie van waardes. Johannesburg : Randse Afrikaanse Universiteit. (Ph. D.-proefskrif).
- HODGIN D 2001. Building safe schools through Character Education. *Inside School Safety*, 5(12): 8-9.
- KOHN A 1993. Choices for children – Why and how to let students decide. <http://www.alfiekohn.org/teaching/cfc.htm>. [Datum van gebruik: 14-09-2004].
- OOSTHUIZEN I J (ed) 2003. Aspects of Education Law. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- OXFORD ADVANCED LEARNER'S DICTIONARY. 1995. London: Oxford University Press.
- PATRICK H (ed) 2000. The new Oxford thesaurus of English. Oxford: Oxford University Press.
- RENS JA, J L VAN DER WALT & N J VREKEN 2005. Waardes in die opvoeding en onderwys: 'n Babelse verwarring. *KOERS*, 70(3): 189-205
- ROSSOUW J P 2003. Learner discipline in South African public schools – a qualitative study. *KOERS*, 68(4):413-435.
- STATISTIESE KONSULTASIEDIENSTE 2004. Persoonlike konsultasie. Potchefstroom: Noordwes-Universiteit

- VAN RENSBURG C J J & W A LANDMAN 1992. Fundamenteel-pedagogiese begripsverklaringe/
Notes on fundamental-pedagogic concepts. Pretoria: N.G Kerkboekhandel.
- VAN WYK N 2001. Perceptions and practices of discipline in urban schools in South Africa. *South African Journal of Education*, 21(3), 195-201.
- ZUMA J 2001. Opening keynote address at SAAMTREK: Values, education and democracy in the 21st century. Conference report. National Conference. Kirstenbosch, 22-24 February.